

tussen Duin & Dijk

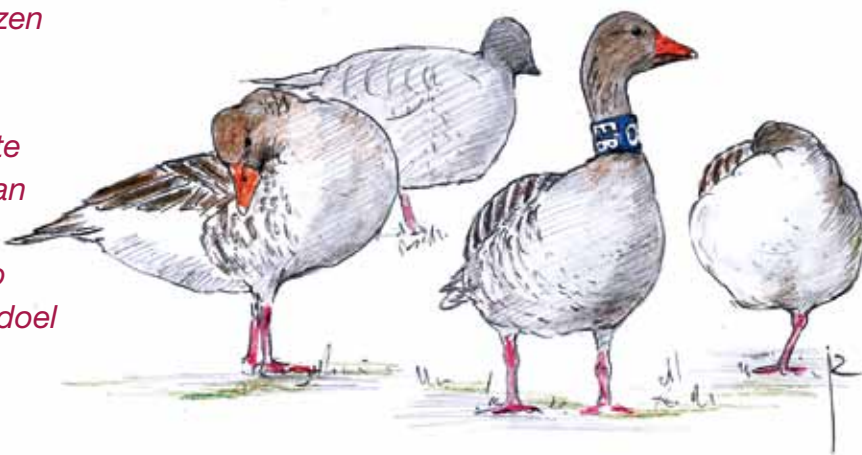
Natuur in Noord-Holland. Jaargang 11

1 ● 2012

Grauwe ganzen met halsbanden

● Tekening: Jos Zwarts.

Halsbandonderzoek bij ganzen geeft inzicht in migratie en gedrag van deze vogels. In Noord-Holland zijn de laatste jaren vele grauwe ganzen van een halsband voorzien. Dit artikel beschrijft hoeveel, op welke locaties en met welk doel deze ganzen zijn geringd.

In Nederland waren broedende ganzen tot 1980 zeldzaam. Vijfentwintig jaar later telde ons land bijna 40.000 broedparen en in totaal 155.000 vogels. De grauwe gans is hiervan verreweg de talrijkste. In 2005 werd de totale Nederlandse populatie geschat op 100.000 grauwe ganzen, circa 25.000 broedparen (Voslamber *et al.*, 2007). Inmiddels is een deel van die populatie verder gegroeid. De landelijke trend van een jaarlijkse groei van 20% heeft onverminderd voortgezet. In de provincie Noord-Holland zijn in 2005 ongeveer 3.900 broedparen vastgesteld. In 2009 werd het aantal broedparen geschat op 5000-7000 (Scharringa *et al.*, 2010). In 2008 en 2011 is in juli het aantal geteld in Noord-Holland: resp. 34.715 en 78.945 grauwe ganzen (Visbeen *et al.*, 2012).

Door die toename van ganzen neemt de schade toe. Zo kunnen ganzen belangrijke schade in de landbouw veroorzaken. Naast schade in de landbouw kan ook schade worden aangericht in natuurgebieden, door het lokaal (over)begraven van riet of botanische waardevolle vegetaties. Op wat voor schaal dit plaatsvindt, is echter niet goed

gedocumenteerd. Daarnaast constateren beheerders dat op sommige plaatsen ganzen de weidevogels kunnen verdrijven. Landelijk vindt nu onderzoek plaats om dit verder te kunnen onderbouwen. Verder vermesten ganzen soms voedselarme natuurgebieden. Graanstoppels in de Haarlemmermeer trekken veel grauwe ganzen naar de directe omgeving van Schiphol, wat een reëel gevaar vormt voor de vliegveiligheid.

De roep om in te grijpen in de populatie is groot. In veel gebieden worden al jaarlijkse populatiebeperkende maatregelen toegepast, zoals legfels vernietigen en speciale afschotvergunningen. Ook verdergaande maatregelen zoals het wegvangen en doden van grote groepen ganzen, zoals dat in 2008 op Texel heeft plaatsgevonden, willen partijen gaan inzetten. De vraag is of dit allemaal effectief is. Vragen die daarbij een rol spelen zijn:

- hoe vindt de verspreiding en trekbewegingen van de grauwe ganzen plaats?
- welke vogels zijn verantwoordelijk voor de schade?
- hoe groot is de overlevingskans van de ganzen?

Daarom wordt er de laatste jaren steeds meer halsbandonderzoek uitgevoerd bij grauwe ganzen. In de periode 1990-2011 zijn op bijna 60 plaatsen in Nederland ruim 3.400 grauwe ganzen met een halsband gemerkt (zie tabel). De kleur van de band is donkergroen en de gebruikte codes beginnen met een F, G, J, K, L, M, N, P, R, S, T, V, Y of Z en worden gevolgd door twee cijfers of twee letters die haaks op de eerste letter staan (zie foto).

Halsbandonderzoek in Nederland

Het halsbandonderzoek kent een behoorlijke traditie in Nederland. In 1990 werden in de Oostvaardersplassen de eerste 26 ganzen gevangen. Drie jaar later werden in de Scheelhoek (Zuid-Holland) en De Deelen (Friesland) ganzen van een halsband voorzien. Al snel bleek dat er grote verschillen waren tussen de populaties. In de Scheelhoek was er sprake van een standpopulatie, terwijl de populaties in de Flevopolder en De Deelen echte trekvogels bleken te zijn. In 1996 en 1997 begon het aanleggen van halsbanden in Waterland en de Ooijpolder. Naast genoemde

● *Grauwe gans met halsband. Foto: Theo Boudewijn*

	'96	'97	'98	'09	'10	'11	Totaal
Waterland, Noord-Holland	45	25	18	-	-	-	88
omgeving Schiphol	-	-	-	195	150	7	352
Texel	-	-	-	44	58	-	102
Wieringen	-	-	-	224	52	-	276
De Nek, Schellinkhout	-	-	-	44	-	-	44
Zwanenwater	-	-	-	82	-	-	82
Alkmaardermeer	-	-	-	16	-	-	16
Totaal	45	25	18	605	260	7	960

plekken is recent het onderzoek uitgebreid naar een aantal gebieden in Zeeuws-Vlaanderen, De Biesbosch, de Asseltse Plassen, de Clauscentrale en het Molengreend langs de Limburgse Maas en Tetjehorn bij het Schildmeer in Groningen.

Noord-Holland

Vanaf 2009 zijn op meerdere plekken in Noord-Holland in totaal ongeveer 880 grauwe ganzen met halsbanden gerind in het kader van onderzoek naar de vlieg- en trekbewegingen van de plaatselijke populaties. Belangrijke aanleiding voor onderzoek in Noord-Holland is de sterke toename van grauwe ganzen in de 10 kilometerzone van Schiphol en de overlast en schade van ganzen op Texel en de effecten van de vangactie die daar in 2008 heeft plaatsgevonden.

Resultaten

Uit de resultaten van het halsband-onderzoek in Nederland blijkt dat veel vogels vooral standvogel zijn (Voslamber *et al.*, 2010). Een groot deel van het jaar zijn de vogels in dezelfde regio aanwezig, vaak in en rond de broedlocatie. Grottere verplaatsingen vinden soms plaats

in mei en juni tijdens de ruiperiode als vogels naar speciale ruiplaatsen trekken. Ook de beschikbaarheid van voedsel op de graanstoppels in akkerbouwgebieden zorgt voor verplaatsingen vanaf half augustus tot in september. In de winterperiode blijkt een aanzienlijk deel van de vogels uit het noorden en oosten van het land weg te trekken. Of dit standaard gebeurt of dat het hier om uitzonderingen gaat zal de komende tijd nader worden uitgewerkt. Enkele vogels vliegen naar Spanje of Denemarken om daar te overwinteren (Voslamber *et al.*, 2010). Het succes van dit type onderzoek valt of staat met enthousiaste vrijwilligers die ganzen met halsbanden in het veld aflezen en hun waarnemingen doorgeven. Dat dit veel gebeurt blijkt uit het feit dat tot en met de winter van '09/'10 van de 2.500 ganzen ongeveer 125.000 waarnemingen zijn doorgegeven (SOVON en Voslamber *et al.*, 2010). Namens SOVON en andere organisaties die onderzoek doen naar ganzen willen wij al die waarnemers hartelijk bedanken. Wij hopen met deze bijdrage nog meer mensen enthousiast te maken om gericht naar ganzen en speci-

● *Grauwe ganzen achter de Putten bij Camperdun. Foto: Wim Ruitenbeek.*

● *Overzicht van het aantal grauwe ganzen met halsbanden in Noord-Holland tussen 1996 en 2011.*

fiek naar grauwe ganzen te kijken. Iedere waarneming van een grauwe gans met een halsband draagt bij aan meer kennis over deze soort. Alle waarnemingen van grauwe ganzen met halsbanden kunnen worden doorgegeven via de site www.geese.org.

Frank Visbeen
Blauwpijpstraat 6
1019 KW Amsterdam

Literatuur

- RAES, N., F. VISBEEN, C.J.G. SCHAR-RINGA, 2010. Overzomerende ganzen in de 10-kilometerzone van Schiphol in 2009. Landschap Noord-Holland, Heiloo. LNHOA-010-01.
- SCHARRINGA, C.J.G., W. RUITENBEEK & P. ZOMERDIJK, 2010. Atlas van de Noord-Hollandse Broedvogels.
- VISBEEN, F., C. VAN DEN TEMPEL, C.J.G. SCHARRINGA, 2012. Zomerganzen in Noord-Holland, provinciedekkende telling juli 2011. Landschap Noord-Holland.
- VOSSLAMBER, B., H. VAN DER JEUGD & K. KOFFIJBERG, 2007. Aantallen, trends en verspreiding van overzomerende ganzen in Nederland. Limosa 80: 1-17.
- VOSSLAMBER, B., E. DE KNECHT & D. KLEIN, 2010. Dutch Greylag Geesw Anser anser: migrants or residents? Grågäsen Anser anser i Holland: flytt-eller stannfågel? Ornis svecica 20: 207-214.